

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Komisija za varstvo gorske narave

Usposabljanje Varuh gorske narave 2019

SEMINARSKA NALOGA

MEHOVO – INTERPRETACIJA NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE

Mentorica: Marjeta Keršič Svetel

Avtorica: Andreja Bartolj Bele

PD Krka Novo mesto

KAZALO

1. UVOD	2
2. MEHOVO SKOZI ZGODOVINO	3
3. MEHOVSKE ZANIMIVOSTI IZ SREDNJEGA VEKA.....	4
4. TRDINOVA POVEST GOSPODIČNA.....	5
5. Anton Aškerc TLAKA.....	6
6. POHODNA POT – MEHOVO DANES.....	6
7. MOJ POGLED NA MEHOVO V FOTOGRAFIJI IN BESEDI.....	7
8. INTERPRETACIJA	11
9. ZAKLJUČEK	13
10. LITERATURA	14
11. ZAHVALA.....	15
12. PRILOGE.....	16
12. 1. Janez Trdina – Gospodična.....	16
12. 2. Anton Aškerc - Tlaka.....	17

1. UVOD

Mehovo ali Mehovski hrib je koničasta vzpetina nad vasjo Podgrad, ki se strmo vzpenja 571 m visoko. Na vrhu hriba so razvaline nekdanjega mogočnega gradu, ki je v času turških vpadov na naše ozemlje imel pomembno obrambno in obveščevalno vlogo. Hrib je dobro viden po celi Dolenjski in je točka, po kateri se zlahka orientiramo, saj je njegova koničasta oblika, predvsem pa cerkvica poleg hriba, praktično nezamenljiva.

Hrib se nahaja 15 kilometrov od Novega mesta proti Metliki. Je lahko dostopen in čedalje bolj zanimiv za obiskovalce. Domačinom predstavlja priljubljeno rekreativno točko. Če ga želimo osvojiti iz izhodiščne točke v Jurni vasi, nas čaka 45 minut hoje, iz Podgrada ali Vinje vasi pa zgolj 20 minut.

V podružnični osnovni šoli Podgrad si že nekaj časa želijo uradne označbe in markiranja poti ter ureditve učne poti na Mehovo. Zares pa se tega podviga do sedaj ni lotil še nihče. Domačini so pred leti sicer uredili poti na Mehovo, očistili ruševine, postavili predstavitvene panoje na začetku poti v Jurni vasi in na vrhu Mehovega. Označili so pot na Mehovo iz več smeri. Niso pa je uradno markirali, saj je za to treba pridobiti soglasja lastnikov parcel, kjer pot poteka. Postavili so tudi orientacijsko mizo na vrhu, da se vsak obiskovalec zlahka orientira. Zgledno so uredili mizo, klopi, postavili kovinski zaboj z vpisno knjigo in obnovili križ na vrhu. Malo pod vrhom naletimo na krajšo plezalno pot, nad njo pa nas pričaka klopca, ki je odlično mesto za počitek in razgled proti vasem Podgrad, Pristava, Mihovec in Konec.

Vsakokrat, kadar se povzpnem na Mehovo, se sprašujem, kako je bilo, ko je na hribu še stal grad, po njem so se verjetno sprehajale grajske gospodične. Otroci so se igrali, kdo dlje vrže kamen v dolino, grajski gospodje pa so budno bdeli nad okolico in skrbeli, da je vse potekalo tako kot mora.

Zgodovina govori, da ni bilo vedno vse tako lepo, vsak zapis in vsaka zgodba pa na novo določata temo za interpretacijo vodenja na Mehovo. Ne glede na to, ali se želimo poglobiti v botanično doživetje, ali nas bolj zanima zgodovina kraja, ali pa zgolj in samo uživamo v naravnih lepotah in res lepih razgledih, nas Mehovo nikdar ne razočara. Vsak obisk je zgodba zase in ob pozornem spremljanju okolice posebna neponovljiva dogodivščina.

2. MEHOVO SKOZI ZGODOVINO

Slika 1: Grad Mehovo na Valvasorjevi upodobitvi leta 1679

Grad Mehovo so dali zgraditi grofje Višnjegorci, ki so tu imeli svoje ministeriale, tj. služabnike v upravni in vojaški službi. Ohranjeni viri prvič omenjajo ministeriale z Mehovega v drugi polovici 12. stoletja. V listini iz leta 1162 nastopa kot priča Hartvik z Mehovega.

Po smrti Alberta, zadnjega iz rodu Višnjegorskih grofov, leta 1209, je grad skupaj z drugo višnjegorsko posestjo prešel v last istrskega mejnega grofa Henrika Andeškega, ki se je poročil z Zofijo, Albertovo hčerko edinko. Leta 1215 je grad prvič pisno omenjen. Tega leta je namreč Henrik odstopil freisinški cerkvi 50 kmetij pod gradom Mehovo. Te kmetije je kasneje od freisinškega škofa dobil nazaj v fevd.

Čeprav so bili Goriški ministeriali na gradu Mehovo nedvomno že leta 1286, so v pisnih virih nastopili šele leta 1297 z imenom Wolvingus de Michowe. Gospostvo Mehovo je, ko so ga zastavili Albertu II. Goriškemu, zajemalo, z izjemo cerkvenih fevdov in okoli leta 1263 nastalega gospodstva Črnomelj, celotno ozemlje Metliškega, skupaj s trgom Črnomelj. Funkcijo Mehovega kot upravnega središča za Metliško je mogoče zaslediti v različnih dokumentih iz leta 1290, 1293, 1295. Albert II. Goriški je umrl leta 1315.

Leta 1374 je s smrtjo Alberta IV. izumrla istrska veja goriških grofov in z dedno pogodbo so mehovsko gospodstvo pridobili Habsburžani, ki pa so ga zastavili celjskemu grofu Hermanu II. Ta ga je dal sinu Frideriku II. za vzdrževanje gospodstva in dvora, ki ga je imel v Krškem. Po smrti zadnjega celjskega grofa Ulrika II. 1456 leta, so z dedno pogodbo gospodstvo spet pridobili Habsburžani, ki so ga dali v zakup raznim plemiškim družinam. Leta 1472 je bil

oskrbnik in poveljnik gradu Ludvik Kozjaški, v začetku 16. stoletja pa sta bila grad in posestvo zastavljena Baltazarju Mindorferju.

Grad so večkrat napadli Osmani, ki pa ga niso nikoli zasedli. Leta 1515 so ga zavzeli in opustošili uporni kmetje. Valvasor je zapisal, da so takrat ubili graščaka Baltazarja Mindorferja, njegovo ženo in dva sinova. Hčerka, ki je bila takrat še dojenčica, je preživela po srečnem naključju, saj je služabnica trdila, da je otrok njen. Grad so potem obnovili in na njem so se vrstili zakupniki: od leta 1540 do 1548 je bil zastavni gospod H. Puchler, leta 1603 pa plemič Jurič.

V deželno knežji lasti je bilo mehovsko gospostvo vse do leta 1623, ko ga je cesar Ferdinand II. prodal grofu Ernestu Paradeiserju, dednemu lovskemu mojstru na Koroškem in žumberškemu glavarju. Med leti 1635 – 1647 je na mehovskem gradu gospodoval Rudolf Paradeiser. Ta s svojimi podložniki ni ravnal najbolje, o čemer priča dopis Kapitlja cesarju Ferdinandu III. leta 1640, v katerem je med drugim navedeno, da Rudolf Paradeiser s kapiteljskimi podložniki ravna na turški način. Njegov sin Jurij Sigmund grof Paradeiser je leta 1657 priključil skoraj polovico nekdanjega gospostva Mehovo gospostvu Ruperč vrh, ki ga je leta 1641 pričel zidati njegov brat Janez Ernest Paradeiser, poveljnik v Žužemberku. Jurij Sigmund se je tudi preselil na Ruperč vrh, in to je bil začetek razpadanja Mehovskega gradu, ki je bil odslej zapuščen.

Mehovski grad je bil nekdanj eden najlepših in eden najbolj utrjenih gradov v osrednji Sloveniji. Bil je pomembna obrambna trdnjava, ki je odbila marsikateri napad Turkov na njihovih pohodih na Dolenjsko. Turki gradu niso nikoli zasedli, čeravno so ga pogosto oblegali. Grofje, ki pa niso lepo ravnali s podložniki, so plačali ceno za svojo krutost z življenjem.

Ko je Valvasor leta 1679 upodobil grad, je ta še stal. Do leta 1848 so bile še ohranjene mogočne grajske razvaline, nato pa so jih porabili za zidanje šole in obnovo baročne cerkve in župnišča v Podgradu ter za postavitev božjepotne Marijine kapele pri Vinji vasi.

3. MEHOVSKE ZANIMIVOSTI IZ SREDNJEGA VEKA

Na Mehovem je imel med prvimi svojo postojanko Albert Višnjegorski (Mehovski), ki je z vpadi na Hrvaško razširil meje Kranjske vse do Kolpe. Leta 1189 se je skupaj z vojvodo Bertoldom Andeškim udeležil tretje križarske vojne v vojski Friderika Barbarosse. Skupaj s hčerko Zofijo je bil donator samostana v Stični.

Barbara Mindorfer, rojena na Mehovem, je bila leta 1497 predstojnica ženskega dominikanskega samostana v Velesovem. Od oglejskega patriarha Dominika Grimanija je 8. januarja 1505 dobila dovoljenje za ustanovitev posebnega zavoda za pouk in vzgojo plemiških hčera.

Iz gradu Mehovo je izhajala tudi Elizabeta Mehovska, ki je bila leta 1518 velesovska nuna, kar nekaj posesti pa je prodala novomeškemu Kapitlju.

Zagotovo najbolj zanimiva je zgodba, da je bilo na gradu Mehovo leta 1468 ustanovljeno deželno sodišče, ki je na gradu delovalo vse do leta 1696. To je tudi čas, ko je bila na gradu kot čarovnica obtožena Neža Jeršetka, ki so jo obsodili na smrt na vešalih, saj naj bi večkrat na metli jezdila na Klek, sosedom je pomorila prašiče, podtikala je ogenj in zaklinjala otroke.

Sredi 16. stoletja je bil lastnik mehovskega gradu vitez Janez pl. Lenkovič, hrvaški plemič, ki je onkraj Gorjancev ležeča zemljišča odstopil Uskokom in Vlahom, da so se tam naselili in ustanovili vojaško mejo. Kot general je organiziral obrambo pred turškim vpadom. Posebej pa se je odlikoval v obrambi Dunaja leta 1529 (pokopan je v frančiškanski cerkvi v Novem mestu).

Vojaška poštna mreža: Ljubljana- Mehovo

Ob nastopu deželnega kneza Ferdinanda se je zaradi islamske ofenzive 1520 v jugovzhodni Evropi oblikovala protiturška vojno poštna zveza. Dežela Kranjska je oblikovala ogrodje vojno poštne mreže s seli tekači, konjeniki in rednimi kurirji. Ena od izhodiščnih točk je bilo tudi Mehovo, ki je pošiljalo sporočila iz Karlovca preko Žužemerka, Turna pri Višnji gori v Ljubljano. Na Mehovem sta bila nastavljena dva konjenika (za 8 gld na mesec). Pozneje so vojno pošto smer iz Žužemberka in Mehovega premestili na sedanjo dolensko magistralo Višnja gora – Trebnje – Novo mesto (1606).

Z Mehovim je povezana tudi župnija Novo mesto – Šmihel, ki je pod tem imenom prvič omenjena leta 1296. Že prej, leta 1275 pa je omenjena z imenom Mehovo. Ker so cerkev v Šmihelu dali postaviti gospodje Višnjegorski kot lastniki Mehovega, ni čudno, da se je župnija najprej imenovala Mehovo.

4. Janez Trdina, GOSPODIČNA (Bajke in povesti o Gorjancih)

Janez Trdina (1830 – 1905) je bil po poklicu zgodovinar, etnolog, pesnik in pisatelj, ki je obiskal skoraj vse kraje na Dolenjskem. Strastno je zbiral pravljice, zgodbe in povesti, ki jih je umetniško preoblikoval in jih objavil pod skupnim naslovom Bajke in povesti o Gorjancih. Ker Gorjanci kot oči bdiijo nad Dolenjsko in tudi nad Mehovim, ni čudno, da se v verjetno najbolj poznani bajki - Gospodična, pojavijo tako Gorjanci kot tudi Mehovo.

Slika 2: Janez Trdina

5. Anton Aškerc, TLAKA

Anton Aškerc (1856 – 1912), je bil duhovnik, pesnik in arhivist. V pesmi Tlaka je opisal kmečki upor, ki se je zgodil na gradu Mehovo, 15. maja 1515.

Slika 3: Anton Aškerc

6. POHODNA POT – MEHOVO DANES

V zadnjih nekaj letih se je zanimanje za Mehovo povečalo. Predvsem pri domačinih iz okoliških vasi Podgrad, Pristava, Mihovec, Konec, Vinja vas, Koroška vas, Jurna vas, Rakovnik, Rajnovšče, Gorenje in Dolenje Lakovnice in Stranska vas velja, da se radi povzpnejo na Mehovo. Nekateri za jutranjo telovadbo, drugi kot popoldanski sprostitevni pohod, tretji enkrat na teden ali na leto. Kakor so našteje različne vasi, so tudi izhodišča različna. Vsak si od Mehovega vzame tisto, kar mu prija.

Na spletni strani Hribi.net sta predstavljeni dve pristopni poti: Jurna vas – Mehovski hrib in Vinja vas – Mehovski hrib.

Dostop do izhodišča:

Iz Novega mesta se zapeljemo v smeri Metlike. Po dobrih 8 km vožnje zavijemo z glavne ceste v smeri Koroška vas, skozi katero se peljemo in po 1,2 km pridemo do Jurne vasi. Peljemo se skozi vas in na koncu vasi, na levi strani pri križu, se vidi prvi smerokaz. Vozilo lahko parkiramo na desni strani pri skladišču z lesom.

Opis poti:

Ko parkiramo vozilo pri skladišču z lesom, se odpravimo v smeri, po kateri smo se pripeljali 100 m po asfaltu in zavijemo pri križu desno. Že takoj se nam odpre pogled proti vrhu, ki ga

imamo med hojo vseskozi na vidiku.

Takoj na začetku nas pot zapelje med dve domačiji, na koncu katerih zapustimo asfaltirano dvorišče in pot nadaljujemo po kolovozu med travniki in po gozdu. Ko gremo preko travnika, se pri prvem križišču držimo desne, pri drugemu pa leve smeri. V samem gozdu nas smerne table vodijo, kam moramo zaviti. Ko pridemo iz gozda, se lahko odločimo, ali bomo izbrali lažji ali težji dostop do vrha.

Če se odločimo za težji dostop, potem zavijemo levo in sledimo shojeni poti do vrha (ta del poti ni nič označen). Če se odločimo za lažji del poti, potem zavijemo desno na asfaltno pot in nadaljujemo po njej, do vasi Podgrad, in pri osnovni šoli zavijemo proti vrhu. Malo pod vrhom se lahko desno poigramo s krajšo zaščiteno plezalno potjo. Lahko pa jo mahnemo levo in se med drevjem vzpnemo na vrh.

Na vrhu nas pričakajo prekrasni razgledi na vse strani. Strm pogled na Podgrad pa je naravnost navdušujoč.

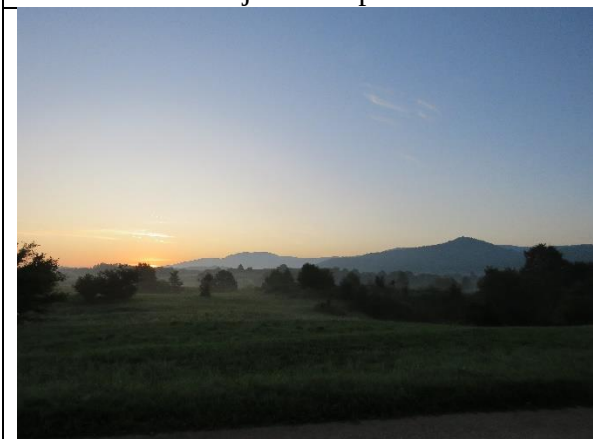
7. MOJ POGLED NA MEHOVO V FOTOGRAFIJI IN BESEDI

Slika 4: V ranem jutru me pozdravi.

Slika 5: Nad meglicami me vabi.

Slika 6: Za Gorjanci vstaja sonce.

Slika 7: Poljublja se z oblaki.

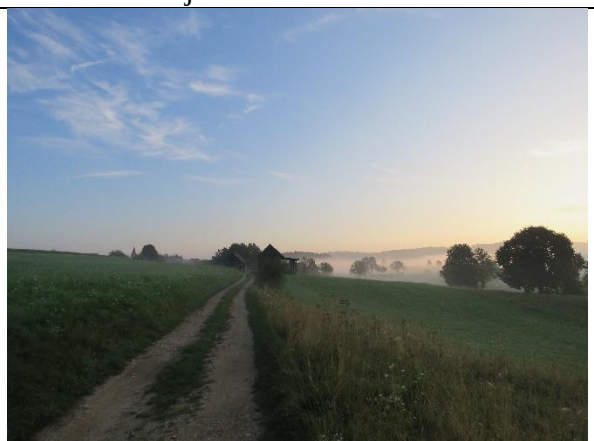
Slika 8: Preko bujno cvetočih travnikov.

Slika 9: V daljavi uzrem srno.

Slika 10: Na razpotju grem desno.

Slika 11: Mimo kozolcev.

Slika 12: Nekdo mi sporoča, da rad me ima.

Slika 13: Vse je zavito v skrivnostno meglico

Slika 14: Skozi gozdiček.

Slika 15: V temačno ravnico.

Slika 16: Čebelica je že na delu.

Slika 17: Zame se delo začne.

Slika 18: Ko usmerim se v breg.

Slika 19: Vsako drevo svojo zgodbo pove.

Slika 20: Malo pod vrhom se s skalo objamem.

Slika 21: Rastline ne menijo se zame.

Slika 22: Obzidje svojo zgodbo pove.

Slika 23: Tukaj nekdanj so kraljične bile.

Slika 24: Podgrad na dlani.

Slika 25: Mehovo v srcu in v duši.

Na Mehovo se povzpnem vsaj enkrat na teden. Včasih sama, včasih s svojo družino. Velikokrat s skupino ljudi od drugod. Med vzponom, ki je kondicijsko dokaj zahteven, se pogovarjamo o zgodovini Mehovega. Velikokrat zgodbe dopolnjujemo z videnim. Razlagam o drevnini, ki jo srečamo v gozdu. O zdravilnih rastlinah, ki rastejo na pobočju. O botaničnih presenečenjih sredi gozda, ki nakazujejo, da je bil nekdanj tukaj okrasni vrt. O drugih rastlinah, ki so z vrta ušle v naravo. Govorimo o živalih, ki jih srečamo po poti. Srnjad, lisice, različne ptice, ujede, kače, kuščarji, metulji, lahko tudi medved.

Osebnost mi je bolj všeč, da se prepustim dogajanju in družbi, ki je z menoj. Ne glede na to, ali sem sama ali v družbi, ali grem zjutraj ali popoldne, ali grem enkrat na mesec ali vsak dan,

vedno znova me Mehovski hrib preseneti. Drobna darilca, ki mi jih včasih uspe shraniti v objektiv, včasih pa ostanejo samo v mojem srcu.

8. INTERPRETACIJA

Naravna in kulturna dediščina sta zagotovo temelj narodne zavesti in razvoja. V Sloveniji imamo veliko turističnih krajev in po vsem svetu poznanih znamenitosti, ki jih turisti množično obiskujejo. Če pomislimo na Bled, Bohinj, Piran, Postojnsko jamo, pa tudi Triglav, se zdi obisk včasih že kar absurden. Za ljudi, ki nimajo radi gneče, pa je lahko naravnost stresen.

Kako lepa je naša Slovenija, se največkrat naučimo šele od tujcev, ki so navdušeni nad slehernim kotičkom, ki jim ga pokažemo. Tudi domačini se navadno ne zavedamo lepote, ki nas obdajajo.

Ko sem se pred 20 leti preselila na Lakovnice, v Podgurje, sem nekoliko zviška vihala nos nad nerazvitostjo kraja in rahlo nazadnjaškost v smislu, da je potrebno samo delati. Verjetno sem se domačinom predstavila kot lenoba, ker nisem cele popoldneve držala v roki motike in okopavala na njivi, pač pa sem se z dojenčkom v vozičku sprehajala po vasi. Na lepoto in mističnost pokrajine me je opozorila šele moja učiteljica likovne vzgoje iz osnovne šole, ki sem jo na enem od sprehodov srečala za vasjo. Na vprašanje, kaj počne v naših krajih, mi je odgovorila, da je pokrajina tako slikovita, da je morala ustaviti avtomobil in si vse ogledati v živo.

Od takrat na svojo vas in okoliške kraje, vključno z Mehovskim hribom, gledam z drugačnimi očmi. V vsakem koraku, sprehodu, vzponu na hrib, iščem možnosti, kako lepote, ki me obdajajo, predstaviti ljudem, ki niso od tukaj. Pa tudi, kako približati naravo, zgodovino teh krajev in botanične posebnosti mladim, s katerimi največ delam.

Tudi to, da so ljudje tukaj navajeni delati cele dneve, nekaj pove. Lakovnice imajo ime verjetno po tem, da je zemlja tu skopa, pa so bili ljudje večkrat lačni kot siti. Če so želeli preživeti, so morali trdo delati. Vsaka ped zemlje je obdelana in vsaka njiva zaorana, pa čeprav se sredi nje sveti velikanski kamen. Tudi to je del kulture in zavesti ljudi.

Pri interpretaciji Posebnosti Mehovskega hriba, se lahko opredelimo na pripovedovanje zgodbe o »tukaj in zdaj«:

- predstavitev rastlin,
- botanične posebnosti,
- zdravilnost rastlin,
- živali v naravi,
- zemljepisne posebnosti,
- orientacija v prostoru ipd.

Lahko pa zgodbo popestrimo z zgodovinsko predstavitvijo Mehovega:

- na Mehovem je v času turških vpadov stal grad,
- čarovniški procesi na Mehovem,
- na Mehovem se je zgodil kmečki upor.

Tretja možnost predstavitve je literarnega značaja:

- na Mehovem je živela grajska gospa, ki je hudo zbolela...

Naštete možnosti se med seboj lahko prepletajo, ali pa se jih izvede po tematskih sklopih. Ciljna skupina določa tako temo interpretacije kot tudi zahtevnost. Predvsem pa si je pri vsaki interpretaciji, naj si bo namenjena otrokom vrtičkarjem, osnovnošolcem prve, druge in tretje triade, srednješolcem, odraslim ali starejšim, potrebno prizadevati, da najprej pritegnemo pozornost.

V nadaljevanju mora interpret prisluhniti željam in potrebam udeležencev in jim ponuditi toliko informacij, da si bodo sami prizadevali poiskati ali vprašati za več. Mehovo samo je tako bogato z rastlinstvom, da je že to lahko zadosten razlog, da se večkrat v letu povzpnejo nanj. Nekdo se bo lahko zadovoljil že z opazovanjem cvetov v jutranji rosi, ali z opazovanjem čebel, mravelj, metuljev in kačjih pastirjev na cvetovih. Drugi obiskovalci bodo presenečeni nad kuščarji in kačami, ki jih med ruševinami obzidja ni malo. Tretje bo pritegnil razgled, ki v lepem in jasnem vremenu resnično ne razočara. Ali pa zgodovinska dejstva, ki jih je mogoče predstaviti med potjo ali na vrhu, kjer je nekoč stal grad.

Mehovski hrib pa je zagotovo najbolj zanimiv za otroke. Zlahka si predstavljam, kako Trdinovo bajko Gospodična predstavim v avtentičnem okolju. Morda skupaj z otroci najdemo sobano, kjer je ležala bolna grajska gospa. In nato skupaj določimo razdaljo, ki jo je morala prehoditi, da je prišla do čudežnega zdravilnega potoka, kjer se je pozdravila in pomladila. Skupaj se poigramo z dejstvi, ali je pri tem res prečkala dva potoka, ki nista bila prava, ali gre zgolj za zaplet v izmišljeni zgodbi. Na koncu se otroci poigrajo z razmišljanjem, kaj nam voda pomeni danes. Ali ni vsaj malo čudežna, ko se z njo odžejamo. Ali ne ozdravi, ko se umijemo? S tem zadostimo tudi najpomembnejšemu razmišljanju, v katerega moramo usmerjati mladino. Skrb za ohranitev naravne zaloge vode, ki je še pitna in zdrava obenem, je ena od ključnih nalog trajnostnega razvoja.

Kot oblika meditacije mi je osebno najbližja interpretativno vodenje, ki mi ponuja največ vključevanja osebnega pogleda na dogajanje, zgodovino, videno na licu mesta in drugo. Zelo zanimive in poučne so interpretacijske delavnice, najdem pa se tudi v pripovedovanju zgodb. Teh o Mehovem in okolici ne zmanjka kmalu. Za osnovnošolce bi bilo najbolj primerno pripraviti Dnevnik poti, kamor bi obiskovalci vnašali svoje zapise o poti, vonjave, okuse, fotografije, risbe, suho listje in žig na vrhu hriba, ki bi bil dobrodošla popestritev.

Nekako se ne nagibam k postavitvi novih interpretacijskih tabel, saj se mi zdi, da lahko s časom predstavljajo obremenitev za okolje. Poleg tega menim, da je bolje delati na dejstvu, da nekdo, ki želi izvedeti več o kraju samem, najame vodnika – interpreta, ki mu bo primerno približal kraj ali dogodek. Na ta način pa bi lahko zaposlili osebo ali več oseb, ki bi dejavnost vodenja in interpretacije opravljale redno ali zgolj občasno.

Na koncu vsakega vodenja je potrebno zagristi še v kislo jabolko evalvacije. Ta je vsekakor potrebna, saj nam da pomembne podatke, kje je bilo delo dobro opravljeno, kje se je potrebno popraviti, predvsem pa, v katero smer se obrniti, da bo obisk zagotovljen.

9. ZAKLJUČEK

Interpretacija je komunikacijski proces, kjer si informacije in sporočila izmenjamo v obeh smereh. Kar želimo povedati in predstaviti, moramo znati pravilno interpretirati. Pomembno je tako sporočati kot tudi prejemati sporočila. Ta so lahko verbalna ali neverbalna.

Kadar se odločimo za interpretacijsko vodenje, moramo poskrbeti, da bo to dostopno, razumljivo, prilagojeno lokalnim okoliščinam, avtentično, trajnostno, da se primerno vključuje vse skupine obiskovalcev, tudi domačine, ljudi s posebnimi potrebami, manjšine. Posebna pozornost velja raziskovanju, strokovnim podlagam, usposabljanju, izobraževanju in evalvaciji. Ohranjati pa je potrebno tudi naravne in duhovne vrednote območja.

Na koncu vsake interpretacije je potrebno izvesti evalvacijo, ki nam da pomembne podatke, na osnovi katerih je vsaka nadaljna interpretacija izvedena na višjem nivoju. To pa nam zagotavlja obisk na daljši časovni rok.

Interpretor mora biti osebnostno zanimiv človek, ki pritegne pozitivno pozornost. Je dober govornik in še boljši poslušalec.

Mehovo je iz leta v leto bolje obiskovano. Ljudje se nanj radi vračajo. Verjetno ne poznajo vseh zgodovinskih dejstev, zanimivosti, zgodb. Najbrž se ne sprašujejo, katere rastline, ki so jih videli ob poti, so zdravilne. Z drobnimi namigi ob poti bi jih lahko opomnili na posebnosti, ki jih srečujejo, pa jih morda niso opazili. Ali pa jih povabimo na delavnice, v katerih spoznajo Mehovski hrib v drugi luči.

Mehovo nudi možnosti za nešteto interpretacijskih aktivnosti, otroci pa so najhvaležnejša publika, zato menim, da bi bilo sodelovanje s Podružnično osnovno šolo Podgrad najboljši začetek za uvedbo interpretacije naravne in kulturne dediščine Mehovega.

10. LITERATURA:

Goršin, Anton, Mehovsko Stopiško območje, Novo mesto, samozaložba, 2015
Keršič Svetel, Marjeta, Interpretacija naravne in kulturne dediščine v turizmu, 2012
Telling our stories, West Chester, Pennsylvania, 2001
Thorsten, Ludwig, Vodnik interpretator, Bildungswerk interpretation, Werleshausen, 2014
Trdina, Janez; Bajke in povesti o Gorjancih, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1996
Valvazor, Janez Vajkard, Slava vojvodine kranjske, prenovljena izdaja, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2017
<https://sl.wikisource.org/wiki/Mehovo>
https://sl.wikisource.org/wiki/V._Tlaka
<https://www.novomesto.si/krajevne-skupnosti/podgrad/20170904114479/>

11. ZAHVALA

Zahvaljujem se sodelavcu Tonetu Goršinu, ki mi je nesebično pomagal pri predstavitvi zgodovinskih dejstev o gradu Mehovo in mehovski gospodi.

Zahvaljujem se mentorici Marjeti Keršič Svetel, ki mi je odstopila gradiva, s katerimi se mi je odprlo veliko več vprašanj, kot sem dobila odgovorov. To pa pomeni, da je mentorica odlična interpretatorka. Hvala.

12. PRILOGE:

12.1. GOSPODIČNA (Janez Trdina)

Mehovski grad je spadal med največje in najmogočnejše v deželi. Grajski gospod je peljal svojo gospo k oknu in ji rekel: "Veseli se, ves svet, kar ga od tod vidiš, je božji in najin." Gospa veli: "Dobro vem, da je vse to božje in najino, ali veseliti se vendarle ne morem. Molila sem doma, hodila sem dosti tudi po božjih potih, ali Bog ni hotel uslišati najine želje, da bi nama podaril ali hčer ali sina. Jaz sem se zdaj že postarala in le predobro čutim, da bom nevarno zbolela."

Gospa se je kmalu potem ulegla in je ležala sedem let in sedem mesecev. Vsi sloveči zdravniki so jo hodili zdraviti, ali je niso mogli ozdraviti.

Gospa pogleda skozi okno na zeleni hrib in veli: "Nekaj mi pravi, da bi bila gotovo srečna, če bi se sprehodila po naših prelepih Gorjancih."

Gospod pa ji odgovori žalostno: "Preljuba moja sirotica, kako se boš sprehajala po Gorjancih, ko se ne moreš sama niti na postelji obrniti!"

V grad pride star gobav berač. Hlapci zakriče: "Poberi se hitro od tod, da ne nalezejo gob naša bolna gospa."

Gospa pa se oglasi: "Ne gonite mi od hiše reveža. Ali ne veste, da so reveži božji prijatelji in naši zagovorniki pri Bogu? Dajte mu pečenke in vina in pripravite mu tudi gosposko posteljo."

Berač se v gradu naje, napoji in naspi. Preden odide dalje, dobro gospo prelepo zahvali in veli: "Nate za slabo povračilo gorjanski koren. Rastel je sedemdeset in sedem sežnjev pod zemljo. Pomogel je do zdaj še vsakemu, kdorkoli si ga je na život privezal. Zdravemu dá moč, da ga noben junak ne more premagati. Komur je umreti, živi od njega tri dni dalje, nego mu je namenjeno. Bolniku odžene bolezen, nekateremu za zmerom, nekateremu vsaj za sedem let. Ta koren vam bo dal jakost, da se pojdete, ako vas bo volja, lahko še danes na Gorjance izprehajate."

Gospa poskusi čudni koren, skoči zdrava na noge in gre na Gorjance. Pride do studenca in zajame vode.

Kupica se počrni.

Gospa izlije strupeno vodo in koraka dalje. Pride do drugega studenca in zajame vode.

Kupica se zakrvavi.

Gospa izlije ukleto vodo in koraka dalje. Pride do tretjega studenca in zajame vode.

Kupica se zasveti in zacvete. Na vodi se naredi rdeč nagelj in bela lilija. Gospa pije in pijača se ji zdi slajša od medu in malvazije. Popije prvo kupico, čuti se bolj zdravo, nego je bila pred boleznijo. Popije drugo kupico, čuti se bolj močno, nego je bila pred boleznijo. Popije tretjo kupico, čuti se mlado, kakor je bila takrat, ko je šla s svojim gospodom k poroki.

Kupico položi v zeleno travo pa si zaviha rokave in si umije roke in obraz. Roke se ji pobelijo ko sneg, lica pa zarde ko poljski mak, in v vodi je sama videla, da ji je povrnil Bog vso lepoto prve mladosti. Skakljaje in prepevaje teče proti domu nazaj.

Gospod je stal pri vratih in vprašal služabnico, če ve, kdo je ta krasna gospodična, ki gre proti gradu.

Gospa je te besede slišala in se ga oklenila in rekla: "Kaj me gledaš tako čudno, kakor da bi ne poznal svoje gospe? Saj sem vedela, da bom gotovo srečna, če se izprehodim po Gorjancih. Zdaj mi pa nekaj pravi, da nama bo podaril Bog tudi še sinove in hčere."

Gospod od samega veselja ni vedel, kaj bi počel. Napravil je velik obed in povabil nanj tudi svoje podgorske kmete. Podgorci so jedli in pili tako dolgo, da so nekateri še zdaj siti in pijani.

Bistri studenec, ki je pomladil grajsko gospo, pa se imenuje v spomin te prigodbe še dandanašnji Gospodična.

12. 2. TLAKA (Anton Aškerc)

(15. maja 1515)

Stojí tam Mehovski grad, oj, stojí;
Na ôknu pa Baltažar Mindorf sloní,
Baš vstal je iz pérnice mêhke.

"Hm, solnce visoko na nebu je že,
Po polji še prazno in tiho je vse,
Lenuhov mi ní še na delo!

"Oznanil je včeraj pri cerkvi birič:
""Tá teden na tlako v grad, sicer vam bič
Po hrbtih zapôje upornih!"" —

"No čakajte, lép bomo plésali ples!
Pokažem vam, kújavci, bógme, še dnes,
Kdó kmet, kdó gospód je Mehóvski!

"Kaj?! — Res? — Glej, glej, tam že gredó!
Pozabili niso. Četudi poznó,
Prihajajo vender na tlako!

"A tóliko!...Prêveč bo dnes teh ljudí!...
He, vstánite, deca, ti žena, vsi, vsi!
Tlačánov brž gledat pokornih!" —

V zvoníku tam bijejo plat zvoná,
Po cesti iz hoste roj kmetov vihrá,
Vihrá proti gradu narávnost.

Oródjct za tlako vsak nese s sebój:
Tá s cepcem, tá s kijem, tam óni s kosój,

Tá z vilami je oboróžen.

Na grajskih tam vratih, čuj: Buh, buh, buh!

"Hoj, odpri, Mehôvčan, ki jěš naš kruh!
Na tlako smo ravnokar prišli."

Junaških par pleč se ob duri upre —

S stežájev na mah ko samé zagrmé:

"Tu smo, no, tu smo! — Dobro jutro!

"No, rožnih si vencev gotovo devét

Na těšče že zmôlil, ker mož si ti svet —

To čutijo hrbeti naši.

"In v cerkvi — kak včera si tam vzdihováł!

Da těpeš premalo nas, si se — kesál

Tam v klopi klečěč pri oltarji? —

"Na tlako mi tvojo smo prišli denes.

Na delo lenúhi! Na delo grad ves!

Ne jě naj, kdor delati neče!"

"Na delo!" — iz grl stó po gradu grmí —

"Da zvéste, kjé hlebec vaš beli zori:

Na hrastu ali na hruški.

"A tlaka v baržunu in svili — há, há! —

Ne! Tlaka le v kmečki obleki veljá:

Hajd, ménjajmo, Mindorf, za danes!"

In Baltažar s sinom, s hčerámi, z ženój,

Obleči koj ráševnat mora jim kraj...

"Sedaj pa le délat — tlačáni!"

Za plugom gré Mindorf po brazdi molčě;

Sin góni mu vóli, gospá in hčeré

Z motikami tolčějo grude.

"Oh, délati — kaka sramôta! O Bog!

Oh, škoda teh bélih, teh nežnih je rók!..."

A kmetje v baržunu in svili?

Tam v sénci kraj njive sod vina leží;

Dolenjca pijó vsi iz grajske kletí,

Pijó in pojó mi veselo.